

Partiprogram (V)

Antaget av Vänsterpartiets 35:e kongress, 19-22 februari 2004.

Senast reviderat av Vänsterpartiets 39:e kongress, 5-8 januari 2012.

Utdrag ur partiprogrammet:

Europeiska unionen och europeiskt samarbete

Vänsterns socialistiska, feministiska och ekologiska målsättningar utmanar rådande maktförhållanden i världen. Förhållanden som på europeisk nivå är starkt institutionaliserade via Europeiska Unionen och Nato. I jämförelse är de svenska offentliga institutionerna – trots sina brister – mer öppna för folkligt tryck och demokratisk insyn och påverkan. Sveriges möjligheter att föra en självständig och progressiv politik beskärs av EU och Nato, men också direkt av det svenska och internationella kapitalet.

Bara genom internationell samverkan mellan fackliga, feministiska och andra progressiva sociala rörelser och vänsterkrafter i Europa och världen kan vi varaktigt övervinna patriarkala strukturer, bryta det internationella kapitalets makt, och ersätta kapitalistiska internationella relationer med ekologiskt hållbara och socialistiskt demokratiska sådana.

Vänsterpartiet verkar därför tillsammans med likasinnade i Europa för en upplösning av Nato, för ett i grunden helt annorlunda alleuropeiskt samarbete än dagens EU och för upprättande av solidariska, fredliga och jämlika relationer inom Europa och mellan Europa och Syd och Öst.

Det viktiga i denna strävan är riktningen. Flera kompletterande vägar måste prövas. Vilka strategier som tillämpas måste avgöras av de faktiska omständigheterna och den politiska utvecklingen i Sverige och Europa.

EU:s grundläggande strukturer motverkar oftast sådana här samarbeten. EU:s nyliberalt inspirerade fördrag gör i praktiken kapitalets frihet till överordnad princip. Avregleringar, skattesänkningar, privatiseringar och avskaffande av handelshinder inom en gemensam marknad är prioriterat, medan social trygghet, miljöskydd och arbetsrätt betraktas som problem eftersom de kan minska kapitalets frihet.

EU bygger murar mot resten av världen. Människor på flykt undan krig och nöd avvisas vid unionens yttre gränser och medlemsländernas möjlighet att föra en asylpolitik grundad på respekt för de mänskliga rättigheterna begränsas.

I handelspolitiken gynnas europeisk jordbruks- och livsmedelsindustri på fattiga länders bekostnad.

Samtidigt utvecklas EU i riktning mot en federal statsbildning. Skapandet av EMU, den ekonomiska och monetära unionen, är tillsammans med de uttalade militära ambitionerna det främsta uttrycket för denna strävan.

EU fyller inte minimikraven på ett demokratiskt statskick eller samarbete.

Lagstiftningsmakt har förts från de nationella parlamenten till de kollektivt oansvariga regeringsrepresentanterna i ministerrådet och lagförslagen utarbetas av tjänstemännen i kommissionen.

Lagarnas tillämpning övervakas av domstolen i Luxemburg, som i praktiken också är med och formar politikens innehåll. Mellanstatliga överenskommelser mellan likaberättigade parter ersätts allt mer av överstatliga majoritetsbeslut. Kvinnor är överlag sämre representerade än män och har mindre makt och inflytande i alla EU:s beslutande organ. Europaparlamentet har också stärkts men det har en svag demokratisk legitimitet. I denna beslutsstruktur har folken mycket små möjligheter att utkräva ansvar av makthavarna.

EU:s politiska och militära allians med USA spelar en nyckelroll för upprätthållandet av dagens imperialistiska och klimatförstörande globala maktordning. EU får i och med detta privilegierad tillgång till Syds och Östs råvaror och marknader, i utbyte mot en underordnad politisk, militär och ekonomisk roll gentemot USA. Detta hämmar EU:s sociala och ekonomiska utveckling och pressar EU:s länder att överge sina välfärdsmodeller.

Vi respekterar resultatet i folkomröstningen 1994 men har inte skäl att ändra vår principiella ståndpunkt. Sedan dess har unionens negativa inslag förstärkts drastiskt, något som aldrig underställts en folkomröstning i Sverige.

Vänsterpartiet verkar därför för att Sverige ska lämna EU. Vår EU-kritiska position gör det än viktigare att verka för vänsterpolitik i Europa och för EU:s demokratisering såväl parlamentariskt som utomparlamentariskt. Inom EU arbetar vänsterpartiet därför för att överstatliga organ som EU-kommissionen, EU-domstolen och Europaparlamentet ska avskaffas eller dramatiskt omformas. Sociala och demokratiska rättigheter ska överordnas kapitalets frihet. Militariseringen och banden till Nato ska brytas.

Vänsterpartiet ställer upp i valen till EU-parlamentet och arbetar aktivt och konstruktivt för att förändra EU i denna riktning tillsammans med andra vänsterkrafter. I det dagliga arbetet motsätter sig Vänsterpartiet generellt förslag som ökar EU:s makt och försöker istället föra tillbaka makt till medlemsländerna. På områden där det är möjligt att flytta fram positionerna för progressiv politik även genom EU-direktiv och liknande, så måste en bedömning göras från fall till fall, om fördelarna med detta överväger riskerna med att ytterligare politikområden förs till EU-nivå. Eftersom miljöproblem och finansiella flöden inte är möjliga att reglera bara på nationell nivå kan Vänsterpartiet till exempel vara positivt till bindande miniminivåer på dessa områden. När makt redan förts över till EU verkar Vänsterpartiet aktivt för förslag som gör EU mer grönt, socialt, jämställt och öppet mot omvärlden.

Istället för EU vill Vänsterpartiet i första hand se ett eller flera i huvudsak mellanstatliga och gärna alleuropeiska och internationella samarbeten. Samarbetsformerna kan anpassas till

frågornas art och till de länder som väljer att delta. Samarbetena kan omfatta både färre och fler länder än dagens Europa. Även länder som gränsar till Europa eller av andra skäl har nära relationer till Europa bör ges möjlighet till organiserat samarbete på jämlika grunder. Formerna bör också utgå från och samordnas med befintliga samarbeten som Europarådet, OSSE (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) och regionala organisationer som Nordiska rådet. Alla dessa bör stärkas och utvecklas som alternativ eller komplement till EU.

Många gånger har progressiva europeiska framsteg – som avskaffande av dödsstraffet – nåtts via sådant mellanstatligt arbete. Vänsterpartiet ser sådant som en framgångsväg även på fler områden som jämställdhet, arbetsmarknad och mänskliga rättigheter. I sådana alternativa samarbeten bör den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna vara den rättsliga och politiska grunden. Syftet med sådana samarbeten bör vara att värna de mänskliga rättigheterna, utveckla demokratin och stärka rättsstaten. Men också att bygga ut välfärden, skydda fackliga rättigheter och kvinnors rättigheter, reglera finansmarknader, demokratisera ekonomin och förhindra social dumpning. Miljöpolitiken bör regleras över gränserna utan att hindra länder att gå före med radikalare lagstiftning. Samverkan för ekologisk omställning med sikte på att snarast nå klimatneutralitet bör prioriteras. Samarbetena bör verka för att utjämna ekonomiska och sociala klyftor inom Europa, och för att stärka solidariska och fredliga relationer mellan Europa och andra regioner. Människors fria rörlighet när det gäller studier, arbete, fackligt och politiskt samarbete, turism, osv, bör garanteras och utvidgas inom – och successivt också utom – samarbetet. Sådana alleuropeiska samarbeten bör vara drivande på global nivå för en snabb och rättvis nedskärning av klimatutsläpp, för en rättvis fördelning av råvarutillgångar och för upprättande av solidariska och jämlika relationer med Syd och Öst.

Flera kompletterande vägar måste användas för att demokratisera Europa och vrida utvecklingen åt vänster. Utökat internationellt samarbete mellan fackliga, feministiska och andra progressiva sociala rörelser, och mellan vänsterpartier och vänsterregeringar, är avgörande för att framgångsrika europeiska strategier ska kunna växa fram. Sådana strategier måste framförallt syfta till opinionsarbete och politisk samordning av rörelser. De kan baseras på stora såväl som små reformer av EU, och självständigare nationell politik som offensivt tänjer på gränserna för EU:s regelverk och inte räds att hävda oppositionella nationella linjer på EU-nivå.

Möjligheter att vid sidan av EU-strukturerna bygga alternativa mellanstatliga ekonomiska, icke-kommersiella samarbeten behöver prövas. Det kan vara samarbeten som stärker det offentliga makt, ägande och kontroll över infrastruktur, bankväsende, finansiella flöden, energi och välfärd. Europarådet och Nordiska rådet skulle kunna användas i dessa syften. Fredsinriktade säkerhetspolitiska samarbeten skulle kunna stärkas genom OSSE.

Avgörande är en insikt om att vänsterns politiska projekt inte långsiktigt kan förverkligas utan samarbeten med likasinnade i Europa och världen, eller utan internationella samarbeten för att bryta det transnationella kapitalets makt. För att en progressiv europeisk utveckling ska bli möjlig måste EU:s nuvarande fördrag ersättas av andra samarbeten eller förändras i grunden.

Strategier för att stärka vänstern i Europa måste därför inom överskådlig framtid främst handla om att kringgå, förändra, komplettera och utträda ur EU:s strukturer, snarare än att tilldela EU mer makt i förhoppning att unionen ska kunna utgöra ett positivt redskap för förändring.

En självständig utrikespolitik för internationell solidaritet

Sveriges militära alliansfrihet, som i dag hotas av EU:s militära ambitioner och Natos utvidgning, skall försvaras och stärkas. Det svenska försvaret skall med bibehållen neutralitet fortlöpande anpassas till förändrade uppgifter och nya internationella förhållanden. Svensk vapenexport skall avvecklas.

Det är av yttersta vikt att det militära systemet underställs en demokratisk kontroll. En grundbult i en sådan kontroll är den allmänna värnplikten. Allmän värnplikt måste gälla såväl kvinnor som män. Pliktlagen skall även i fortsättningen ge möjlighet till såväl militär som civil tjänstgöring.

Det kalla krigets slut innebar att det akuta hotet om en kärnvapenkonflikt mellan världens två supermakter upphörde och att en viss militär nedrustning kunde inledas. Men fortfarande används kärnvapen som ett outtalat hot. USA innehar enorma lager av massförstörelsevapen – biologiska, kemiska och nukleära – och utvecklar nya. Vänsterpartiet arbetar för militäralliansernas upplösning, ett totalt internationellt förbud mot alla former av massförstörelsevapen och för allmän avrustning.

Sverige skall föra en självständig utrikespolitik där demokrati, respekt för folkrätten och de mänskliga rättigheterna, hållbar utveckling, kvinnors frigörelse och internationell solidaritet är vägledande. Det förutsätter att Sverige vågar utmana USA, EU och det internationella kapitalets maktanspråk.

Kapitalets utplundring av fattiga länder, politiskt förtryck och väpnade regionala konflikter tvingar miljontals människor att fly från sina hemtrakter. Den stora majoriteten av världens flyktingar, varav de flesta är kvinnor och barn, finns i de fattiga länderna. Sverige skall föra en human flykting- och asylpolitik där varje asylsökande garanteras rätten till en individuell prövning under värdiga omständigheter och med generösa kriterier för flyktingskap och asyl.

Internationellt bistånd skall ges till fattiga länder utan egennyttiga förbehåll. Sverige skall verka för en internationell skuldavskrivning som ger fattiga länder möjlighet att utvecklas på egna villkor. Frihandel förutsätter likvärdiga förutsättningar. En rättvis handelspolitik, som motverkar dagens ojämlika förhållanden på världsmarknaden, måste utvecklas. Sverige skall också verka för en skatt på internationella valutatransaktioner för att motverka skadlig spekulation och stabilisera världsekonomin. Intäkterna skall användas för insatser mot den globala fattigdomen och miljöförstörelsen.